

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 8)

január 2021

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Tadeáš Chujac

Ján Komadel

Marcela Veselková

Barbara Vojtechová

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára. Za cenné rady a technickú podporu ďakujú Ondrejovi Buchelovi a Marekovi Hlaváčovi z ISP.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí ôsmu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy ôsmej aktualizácie komentára je vyhlásený núdzový stav na území Slovenska s trvaním 40 dní od 30. decembra 2020. Okrem predĺženia núdzového stavu sa uznesením vlády k 1. januáru schválil zákaz vychádzania, ktorého platnosť končí uplynutím 24. januára 2021. Stále trvá aj mimoriadny stav a opatrenia „Prvej pomoci“ boli predĺžené do marca 2021 v podobe „Prvej pomoci +“, ktorá poskytuje vyššiu finančnú pomoc spolu s rozšírením okruhu žiadateľov s platnosťou od októbra 2020.²

Podľa dát dostupných k 2. januáru 2021 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou viac ako 136 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške takmer 774 miliónov eur. Uvedenou sumou sa podporí viac ako štvrtina pracovných miest v ekonomike.³ Cez „Prvú pomoc“ bolo za obdobie marec až august 2020 podporených viac ako 2 milióny mesačných pracovných miest („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO). Za september dosiahol počet podporených pracovníkov takmer 183 tisíc a za október bezmála 156 tisíc. Podľa dostupných čísel za november presiahol počet podporených pracovníkov číslo 100 tisíc. Čísla za október a november naznačujú pomalšie čerpanie pomoci pri prechode na „Prvú pomoc +“. Avšak pri oboch mesiacoch je možné zaslať žiadosti a výkazy až do konca januára 2021, preto očakávame ďalšie korekcie. Celková uhradená suma za obdobie marec až august 2020 predstavovala približne 607 miliónov eur. Za september bolo vyplatených 49,4 milióna eur, za október 69,4 milióna eur a za november doteraz uhradená suma dosahuje takmer 48,3 milióna eur.⁴

Nástroje „Prvej pomoci“ stále využívajú najintenzívnejšie mikropodniky. Kým podiel veľkých podnikov na celkovej pomoci v posledných mesiacoch klesá, opačný trend sledujeme u malých podnikov. Objem pomoci čerpanej mikropodnikmi a malými podnikmi sa v októbri dostal na hranicu 65 %. Predbežné hodnoty za november ukazujú zvýšenie tohto podielu na úroveň okolo 73 %, ale tieto údaje budú podliehať korekcií z dôvodu možnosti zaslania žiadosti o čerpanie pomoci až do konca januára 2021. Porovnanie podielu na

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 2.1. 2021. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v novembri alebo decembri 2020 uvedeným v texte. Vzhľadom na predĺženie pomoci až do konca marca 2021 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu druhého kvartálu roka 2021.

² Návrh na zmenu podmienok „Prvej pomoci“ a predĺženie obdobia realizácie do marca 2021 bol predložený na rokovanie vlády a schválený 28. októbra 2020 (materiál č. UV-23088/2020). Bližšie informácie sú dostupné na webstránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2020).

³ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec až november 2020; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 2. januáru 2021 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

⁴ Údaje za október a november môžu podliehať najväčším zmenám, nakoľko pomoc za tieto mesiace je možné žiadať až do 31. januára 2021.

čerpanej pomoci s podielom na sume hrubých miezd v súkromnom sektore za tretí štvrtrok 2020 ukazuje, že ani jedna z veľkostných kategórií zamestnávateľov nie je výrazne nad- alebo podreprezentovaná pri čerpaní „Prvej pomoci“.

Pomoc naďalej prúdi prevažne do priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu, stavebníctva a ubytovacích a stravovacích služieb, čo potvrdzujú aj predbežné údaje za november. Podiel týchto odvetví na celkovej doteraz vyplatenej sume za november presahuje 69 %, podobne ako v predchádzajúcich mesiacoch. Spomedzi opatrení predstavovalo opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnancov viac ako polovicu celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace od mája do októbra 2020. Neúplné údaje za november ukazujú pokles, alokácia prostredníctvom opatrenia 3B sa však aj v tomto mesiaci blíži k 50 %. V posledných mesiacoch sledujeme nárast podielu u opatrenia 2 na celkovej sume pomoci. Podľa dostupných čiastkových dát dosiahlo opatrenie 2 alokáciu blížiacu sa k 34 % celkovej doteraz vyčerpanej pomoci za november 2020. Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto mala v posledných mesiacoch mierne klesajúci trend a v septembri dosiahla 273 eur. Navýšenie príspevkov v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ sa prejavuje už v čiastkových dátach za október a november, kde bolo v novembri na jedného pracovníka v priemere vyplatená pomoc vo výške takmer 481 eur.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Za obdobie marec až december 2020 bolo v porovnaní s rovnakým obdobím predošlého roka vyplatených o 407 718 viac dávok ošetrovného. Medziročný nárast výdavkov dosiahol takmer 135 miliónov eur. Za rovnaké obdobie vzrástol v porovnaní s predošlým rokom počet dávok nemocenského o 359 154, čo sa premietlo do nárastu výdavkov o viac ako 132 miliónov eur.

Úvod

Tento dokument je v poradí ôsmou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁵ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od 1. októbra nahradila „Prvú pomoc“ nový rámec „**Prvá pomoc +**“, ktorá priamo nadväzuje na svoju predchodkyňu, ale zároveň aj zvyšuje rozsah pomoci a rozširuje okruh oprávnených osôb.

Po mesiaci opäť prinášame novú aktualizáciu komentára ISP o protipandemických opatreniach na podporu ekonomiky. Okrem aktualizácie údajov za marec až október 2020 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za november 2020.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: Prvá pomoc + prináša nárast v priemernom čerpaní na osobu

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopad koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ cez šesť rôznych opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia platné do konca marca 2021, pričom za obdobie október 2020 až marec 2021 dôjde aj k zvýšeniu maximálnych čerpatelných súm a uvoľneniu niektorých podmienok pre žiadateľov (bližšie pozri MPSVR SR (2020), Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020)). Súčasná štruktúra „Prvej pomoci +“ zabezpečí, že záchranná sieť bude poskytovať štedrejšiu výšku pomoci pre väčšiu skupinu obyvateľov zasiahnutých pandémiou. Pri opatreniach 1 a 3A dochádza k úprave výšky príspevku, ktorý sa bude odvíjať od celkovej ceny práce namiesto hrubej mzdy. Zároveň sa pri opatrení 3A zvýšila aj maximálna výška pomoci z 880 € na 1100 €. Pri opatreniach 2 a 3B dochádza k nárastu paušálneho príspevku u všetkých kategórií o 50 %. Pri opatrení 4, ktoré zmierňuje negatívne dopady na SZČO a jednoosobové s.r.o., ktoré nemajú iný príjem, sa paušálny príspevok zvyšuje o 50 %, na 315 € mesačne (Tabuľka 1). Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ a „Prvej pomoci +“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach platné za obdobie marec-september 2020 sú k dispozícii v predošlej publikácii ISP na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a).⁶ Tabuľka 1 poskytuje krátke zhrnutie štruktúry opatrení „Prvej pomoci +“ platnej za obdobie začínajúce októbrom 2020, vrátane hlavných zmien oproti pravidlám platným do 30. septembra 2020.

⁵ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

⁶ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval

Tabuľka 1 Prehľad opatrení „Prvá pomoc +“^{a, c}

OP	Charakteristika opatrenia	Oprávnený žiadateľ [Cieľová skupina, ak je iná ako žiadateľ ^d]	Výška pomoci	Hlavné zmeny
1	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená úradným rozhodnutím: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 2.9.2020 [zamestnanci prijatí najneskôr 2.9.2020]	80 % CCP zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)	rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli po 1.2. 2020; možnosť čerpať pomoc aj na odvody zamestnávateľa (prechod z hrubej mzdy na CCP)
2	odstupňovaný finančný príspevok v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	nemocensky a dôchodkovo poistené SZČO, ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 2.9.2020, vrátane SZČO so súbehom pracovného pomeru; oprávnené sú aj SZČO, na ktoré sa vzťahujú odvodové prázdniny	pokles tržieb: príspevok za mesiac 20 % – 39,99 %: 270 € 40 % – 59,99 %: 450 € 60 % – 79,99 %: 630 € 80 % a viac: 810 € príjem z pracovného pomeru vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 50 % v každej z kategórií podľa poklesu tržieb; rozšírený okruh oprávnených SZČO aj na osoby s pracovným pomerom a SZČO, ktoré začali vykonávať činnosť po 1.2.2020
3A	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená ekonomickým poklesom: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 2.9.2020 [zamestnanci prijatí najneskôr 2.9.2020]	80 % CCP zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)	rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli po 1.2. 2020; zvýšený limit z 880 € na 1100 € na zamestnanca a na mesiac; možnosť čerpať pomoc aj na odvody zamestnávateľa (prechod z hrubej mzdy na CCP)
3B	odstupňovaný finančný príspevok na zamestnancov v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 2.9.2020 [zamestnanci prijatí najneskôr 2.9.2020]	pokles tržieb: príspevok na zamestnanca a na mesiac 20 % – 39,99 %: 270 € 40 % – 59,99 %: 450 € 60 % – 79,99 %: 630 € 80 % a viac: 810 €	nárast finančného príspevku o 50 % v každej z kategórií podľa poklesu tržieb; rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli po 1.2. 2020
4A	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	SZČO bez iných príjmov a bez sociálneho poistenia (príjem z pracovného pomeru a dohôd sa pripúšťa), ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 2.9.2020.	315 € za mesiac; príjem dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 50 %; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov aj na osoby s niektorými typmi iných príjmov, ako aj osoby, ktoré začali činnosť po 1.2.2020
4B	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	jednoosobová s.r.o., ktorá vznikla najneskôr 2.9.2020 a spĺňa podmienky minimálneho obratu a maximálneho zisku pred zdanením	315 € za mesiac; príjem konateľa dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 50 %; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov aj na osoby s niektorými typmi iných príjmov, ako aj osoby, ktoré začali činnosť po 1.2.2020

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020); Pozn.:^aDetailný opis všetkých podmienok opatrení projektu „Prvá pomoc +“ je k dispozícii v oznámení Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020); ^bprekážka na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 Zákonníka práce; ^cpoužité skratky: CCP=celková cena práce, OP=opatrenie, SZČO=samostatne zárobkovo činná osoba, VS=sektor verejnej správy.

Tabuľka 2 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 2. januáru 2021, osobitne za marec až november 2020. Údaje za mesiace marec až

úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

september 2020 dostupné k 2. januáru 2021 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľa a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 30. novembra 2020. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za október a november 2020 naďalej otvorená, a to až do 31. januára 2021. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za október a november 2020 sa budú meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

Tabuľka 2 Čerpanie finančných príspevkov za marec až november 2020 z projektov prvej pomoci, stav k 2. januáru 2021^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020					
1	13 691	65 583	18 719 409,82 €	285,43 €	
2	39 555 ^b	39 555	9 914 986,07 €	250,66 €	
3A	2 647	68 195	18 368 050,08 €	269,35 €	
3B	12 585	186 130	34 774 739,06 €	186,83 €	
4A	10 576 ^b	10 576	1 112 235,00 €	105,17 €	
4B	967 ^b	967	101 640,00 €	105,11 €	
Spolu	80 021	371 006	82 991 060,03 €	223,69 €	83 052 466,00 €
apríl 2020					
1	11 252	56 522	28 017 092,41 €	495,68 €	
2	47 452 ^b	47 452	22 350 613,26 €	471,02 €	
3A	4 546	103 297	44 085 668,84 €	426,79 €	
3B	17 816	245 546	79 669 399,56 €	324,46 €	
4A	12 266 ^b	12 266	2 579 655,00 €	210,31 €	
4B	1 127 ^b	1 127	236 985,00 €	210,28 €	
Spolu	94 459	466 210	176 939 414,07 €	379,53 €	177 007 276,00 €
máj 2020					
1	4 048	24 826	10 340 672,21 €	416,53 €	
2	41 422 ^b	41 422	18 555 721,85 €	447,97 €	
3A	4 476	109 612	41 461 841,02 €	378,26 €	
3B	17 586	273 884	73 585 870,97 €	268,68 €	
4A	8 650 ^b	8 650	1 817 250,00 €	210,09 €	
4B	966 ^b	966	202 815,00 €	209,95 €	
Spolu	77 148	459 360	145 964 171,05 €	317,76 €	146 041 405,00 €
jún 2020					
1	349	1 886	766 708,74 €	406,53 €	
2	29 930 ^b	29 930	13 080 694,17 €	437,04 €	
3A	3 242	79 552	24 674 988,19 €	310,17 €	
3B	12 193	159 650	40 865 783,80 €	255,97 €	
4A	5 978 ^b	5 978	1 257 630,00 €	210,38 €	
4B	680 ^b	680	142 800,00 €	210,00 €	
Spolu	52 372	277 676	80 788 604,90 €	290,95 €	80 819 542,00 €
júl 2020					
1	78	472	291 817,64 €	618,26 €	
2	23 806 ^b	23 806	10 421 281,98 €	437,76 €	
3A	2 698	73 871	20 110 704,81 €	272,24 €	
3B	9 734	121 758	31 404 009,31 €	257,92 €	
4A	4 856 ^b	4 856	1 021 245,00 €	210,31 €	
4B	558 ^b	558	116 760,00 €	209,25 €	
Spolu	41 730	225 321	63 365 818,74 €	281,22 €	63 369 878,00 €
august 2020					
1	54	136	61 814,02 €	454,51 €	
2	22 601 ^b	22 601	9 879 630,00 €	437,13 €	
3A	2 547	52 771	14 441 298,35 €	273,66 €	
3B	10 292	120 403	31 295 335,52 €	259,92 €	
4A	4 394 ^b	4 394	926 745,00 €	210,91 €	
4B	523 ^b	523	109 620,00 €	209,60 €	
Spolu	40 411	200 828	56 714 442,89 €	282,40 €	56 724 771,00 €

september 2020					
1	62	181	65 113,19 €	359,74 €	
2	24 018 ^b	24 018	10 321 762,62 €	429,75 €	
3A	2 530	43 325	10 176 287,61 €	234,88 €	
3B	10 428	109 845	27 728 590,87 €	252,43 €	
4A	4 631 ^b	4 631	972 210,00 €	209,94 €	
4B	579 ^b	579	121 590,00 €	210,00 €	
Spolu	42 248	182 579	49 385 554,29 €	270,49 €	49 394 948,00 €
október 2020					
1	555	2 257	815 980,24 €	361,53 €	
2	29 149 ^b	29 149	18 318 780,27 €	628,45 €	
3A	2 698	28 750	8 413 900,78 €	292,66 €	
3B	9 482	91 155	40 335 115,97 €	442,49 €	
4A	4 694 ^b	4 694	1 432 327,88 €	305,14 €	
4B	408 ^b	408	125 897,11 €	308,57 €	
Spolu	46 986	156 413	69 442 002,25 €	443,97 €	69 484 167,00 €
november 2020					
1	410	1 638	921 071,93 €	562,32 €	
2	24 001 ^b	24 001	16 343 951,13 €	680,97 €	
3A	2 032	21 217	6 281 166,91 €	296,04 €	
3B	5 969	48 802	23 268 911,31 €	476,80 €	
4A	4 333 ^b	4 333	1 341 848,64 €	309,68 €	
4B	356 ^b	356	110 306,31 €	309,85 €	
Spolu	37 101	100 347	48 267 256,23 €	481,00 €	48 713 872,00 €

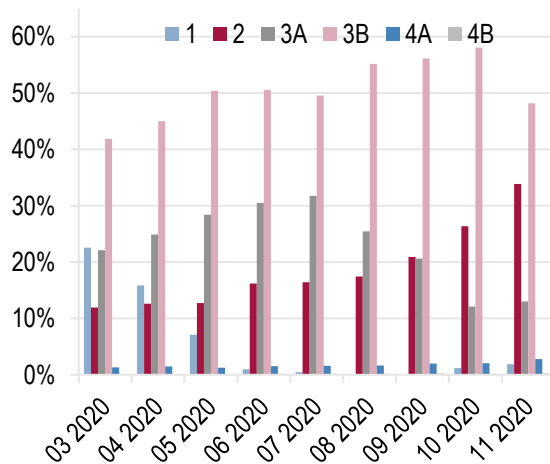
Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^aDáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^bÚdaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stĺpec 3).

Absolútna výška čerpania kulminovala v apríli a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesala. Tento trend sa podľa aktuálnych dát zvrátil v októbri, keď sa epidemická situácia zhoršila, čo sa pravdepodobne prejavilo aj v objeme čerpania. Prijatie navýšenia podpory v rámci „Prvej pomoci +“ taktiež prispelo k výraznému medzimesačnému nárastu alokovanej sumy v októbri. Aktuálne údaje za november zatiaľ nedosiahli úroveň pomoci čerpanej za október. V oboch mesiacoch očakávame dodatočné korekcie smerom k ďalšiemu navýšeniu celkovej čerpanej pomoci, nakoľko možnosť žiadať o pomoc je otvorená až do konca januára 2021. Podľa údajov dostupných k 2. januáru 2021 dosiahlo čerpanie pomoci za október viac ako 69 miliónov eur, čo predstavuje medzimesačný nárast oproti septembru 2020 o takmer 41 %. Nárast vo výške poskytnutej pomoci zaznamenali všetky opatrenia s výnimkou 3A, ktoré v medzimesačnom porovnaní kleslo o viac ako 1,7 milióna eur (17 %) oproti septembru. Najväčšie medzimesačné zmeny sa týkali opatrení 3B a 2, ktoré vzrástli o 12,6 milióna eur (45,5 %), respektíve o 8 miliónov eur (77,5 %).

Najväčšiu časť vyplatenej sumy tvorí stabilne opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohybuje okolo polovice celkovej vyplatenej sumy (Graf 1). V marci predstavovali opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej sumy podpory, ale ich využívanie bolo v nasledujúcich mesiacoch odlišné. Podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia, postupne klesal až na úroveň okolo desatiny percenta v auguste a septembri. Neúplné údaje za október a november ukazujú opätovný nárast podielu opatrenia 1 na hodnoty blížiacie sa k dvom percentám. Podiel opatrenia 3A až do júla narastal na takmer 32 %, ale v auguste začal taktiež klesať až na októbrových 12 %. Postupný nárast pozorujeme pri opatrení 2, ktorého podiel medzi marcom a októbrom vzrástol z necelých 12 % na vyše 26 % celkovej vyplatenej sumy. Predbežné údaje za november ukazujú mierny nárast podielu čerpania prostredníctvom opatrenia 2, pri jemnom poklese u opatrení 3A a 3B. Štruktúra pomoci sa však na základe dostupných údajov výrazne nemenila.⁷

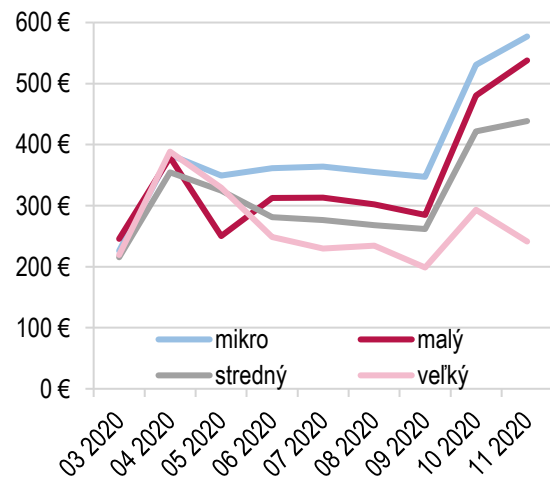
⁷ Vzhľadom na predĺženie možnosti žiadania pomoci za október do 31. januára 2021 však v októbrových údajoch ešte možno očakávať podstatné zmeny.

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho podľa kategórie veľkosti podniku

Zdroj: ÚPSVaR.

Hoci od mája pokračuje pokles počtu podporených zamestnancov a SZČO v jednotlivých mesiacoch, priemerná výška pomoci rastie. Od júna sa priemerná podpora na pracujúceho zastabilizovala na hodnotách v rozmedzí 280 až 290 €. Predbežné údaje za október a november však naznačujú prudký mezimesačný nárast priemernej podpory na pracujúceho z 270,5 € v septembri na 444 € v októbri, respektíve 481 € v novembri. Nárast je zatiaľ najmenší pri veľkých podnikoch (Graf 2). Predbežné údaje za oba mesiace dokumentujú efekt „Prvej pomoci +“, ktorá sa pretavila do štedrejšej pomoci na pracujúceho.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec až október 2020

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 2. januáru 2021 vyplatených **773 858 324,45 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetkých deväť mesiacov od marca do novembra 2020 predstavovala k rovnakému dátumu 774 608 325,00 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 142 126. Je však potrebné zdôrazniť, že k 2. januáru 2021 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec až september 2020. V prípade novembra a októbra preto očakávame výraznú zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí a výkazov úradmi práce. Zmeny pri čerpaní pomoci za október súvisia s predĺžením možnosti požiadať o grant až do konca 31. januára 2021.

Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 2. januáru 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.⁸ Podiel mikropodnikov na celkovej mesačnej sume pomoci postupne vzrástol medzi májom a októbrom z 23,6 % na 42,4 %. Podiel malých podnikov sa počas rovnakého obdobia zvýšil z 15,3 % na 22,6 %, zatiaľ čo podiel stredných podnikov sa pohyboval stabilne okolo 18 %. Naopak, podiel veľkých podnikov na čerpanej sume klesol v rovnakom časovom intervale zo 40,6 % na 15,0 %. Čiastkové údaje za november naznačujú ďalší rast podielu mikropodnikov a malých podnikov, kým podiely stredných a veľkých podnikov klesajú. Medzi mikropodnikmi prevažuje čerpanie pomoci cez opatrenie 2, ktoré tvorí viac ako polovicu celkovej sumy vyplatenej v jednotlivých mesiacoch. Aktuálne údaje za november naznačujú ďalší nárast vo využívaní opatrenia 2, blížiaci sa takmer k 64 %. Pri malých a stredných podnikoch dominuje opatrenie 3B, cez ktoré čerpajú okolo 80 % celkovej sumy. Pri malých podnikoch došlo v novembri k poklesu vo využívaní opatrenia 3B, stále však tvorí takmer 70 % na čerpanej pomoci. Veľké podniky využívali do konca septembra takmer výlučne opatrenia 3A a 3B, pričom v posledných mesiacoch mierne prevyšovalo

⁸ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP [institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html](https://www.institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html)

čerpanie cez opatrenie 3B. Zlom nastal v októbri, keď aj veľké podniky čerpali väčšinu pomoci podobne ako malé a stredné podniky cez opatrenie 3B.

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 2. januáru 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sektie NACE). Najväčší podiel tak na čerpanej sume, ako aj na počte podporených pracujúcich má priemyselná výroba (NACE sekcia C). Podiel tohto odvetvia na celkovej čerpanej sume medzi májom a októbrom klesol zo 47,3 % na 26,2 %. Podiel veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G) medzi májom a júnom klesol z 12,5 % na 10,9 %, ale odvtedy rástol až na októbrových 17,2 %. Postupný rast vidno aj na podiele celkovej sumy smerujúcej do stavebníctva (NACE sekcia F), ktorý medzi májom a októbrom narástol z 5,8 % na 11,1 %. Predbežné údaje za október a november naznačujú pokračovanie týchto trendov a zároveň je pozorovaný prudký nárast aj v ubytovaní a stravovaní (NACE sekcia I), kam počas augusta šlo len 4,4 % vyplatenej sumy, v septembri to bolo už 7 %, v októbri 15,6 % z doteraz vyplatenej sumy a údaje za november značia ďalší nárast až k hranici 20 %.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Z hľadiska kategórie veľkosti podniku od júna platí, čím väčší podnik, tým nižšia priemerná výška podpory. Stabilné usporiadanie priemernej výšky podpory sledujeme aj podľa čiastkových údajov za mesiac november. V októbri bola priemerná podpora na pracovníka mikropodniku 531 eur, kým vo veľkých podnikoch to bolo len 293,3 eur. Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najvyššia pomoc na jedno pracovné miesto prúdi v októbri do organizácií pôsobiacich v sektoroch ubytovania a stravovania (NACE sekcia I – 561,1 eur) a stavebníctva (NACE sekcia F – 554 eur). Naopak najnižšia priemerná podpora smeruje do odvetví dodávky elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (NACE sekcia D – 220,5 eur) a dodávky vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby (NACE sekcia E – 282,2eur).

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandemiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 2. januáru 2021 trvala výplata pomoci v priemere menej ako 5 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po úhradu sumy.¹⁰

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a **majú podpísanú dohodu**, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace **nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu**. Týmto sa po uzavretí dohody výrazne zjednodušuje a skraca vybavovanie pomoci za nasledujúce mesiace.

Tabuľka B1 a Graf B1Graf B1 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov za obdobie apríl až december k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlilo od polovice mája, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám. V októbri a v novembri prišlo k skokovitým nárastom trvania vybavenia spojeným s prechodom na „Prvú pomoc +“. Po týchto nárastoch však opäť pozorujeme zrýchlenie vybavovania, ktorého trvanie sa vrátilo na hodnoty podobné tým, ktoré sme pozorovali pri pôvodnej „Prvej pomoci“.

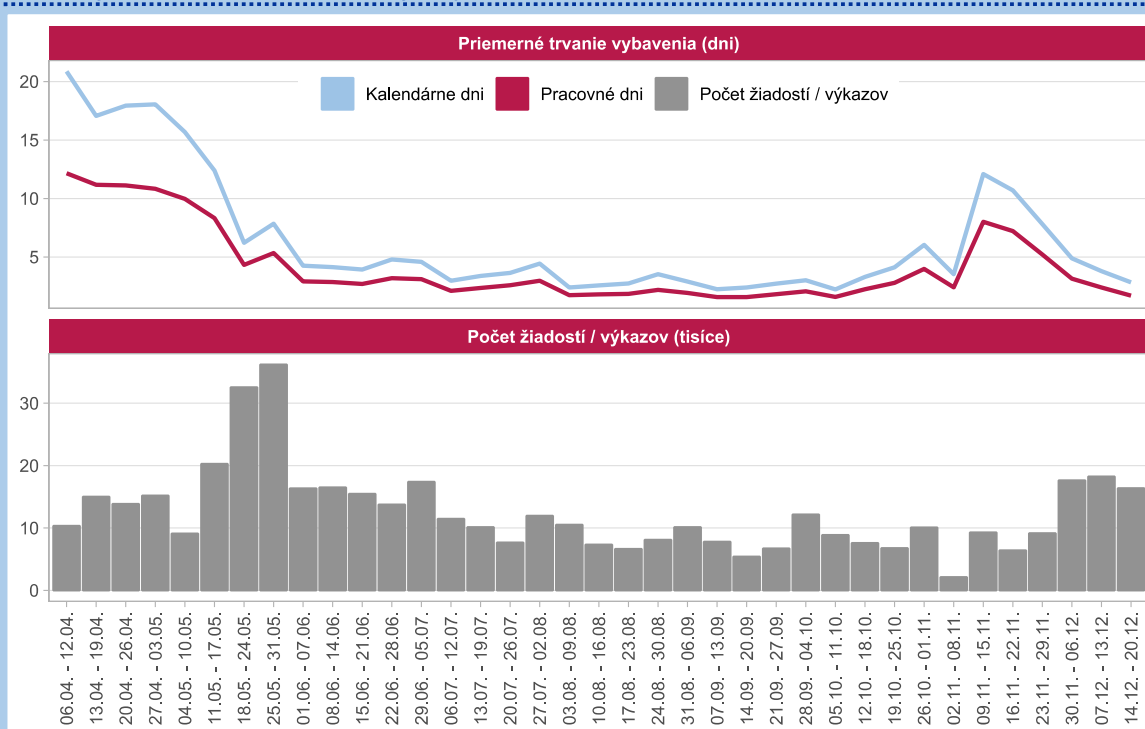
¹⁰ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po úhradu) ^a

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	10,25	6,54	30 152
2	5,81	3,82	275 669
3A	6,87	4,56	26 514
3B	6,90	4,55	103 028
4A	14,12	9,01	23 267
4B	17,37	11,29	2 067
Spolu	6,88	4,50	460 697

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 20. decembra 2020 a zároveň vybavené najneskôr 31. decembra 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Graf B1 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje ^a

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 20. decembra 2020 a zároveň vybavené najneskôr 31. decembra 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹¹ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹²

¹¹ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹² Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.¹³ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl, pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná.

Tabuľka 3 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	Nárast / pokles
Počet dávok			
marec	25 297	24 854	-443 (-1,8 %)
apríl	15 690	80 407	64 717 (412,5 %)
máj	13 918	149 855	135 937 (976,7 %)
jún	13 477	131 851	118 374 (878,3 %)
júl	13 015	56 264	43 249 (332,3 %)
august	10 350	26 217	15 867 (153,3 %)
september	10 170	24 060	13 890 (136,6 %)
október	12 781	15 834	3 053 (23,9 %)
november	16 495	23 692	7 197 (43,6 %)
december	14 731	20 608	5 877 (39,9 %)
Výdavky			
marec	2 725 362,70 €	3 003 815,50 €	278 452,80 € (10,2 %)
apríl	1 704 749,80 €	15 462 513,04 €	13 757 763,24 € (807,0 %)
máj	1 554 373,60 €	46 755 878,17 €	45 201 504,57 € (2 908,0 %)
jún	1 475 014,00 €	45 373 924,08 €	43 898 910,08 € (2 976,2 %)
júl	1 480 207,10 €	17 747 667,64 €	16 267 460,54 € (1 099,0 %)
august	1 286 073,66 €	7 569 461,65 €	6 283 387,99 € (488,6 %)
september	1 303 945,89 €	7 032 176,91 €	5 728 231,02 € (439,3 %)
október	1 454 382,10 €	2 539 028,03 €	1 084 645,93 € (74,6 %)
november	1 881 466,66 €	2 937 176,74 €	1 055 710,08 € (56,1 %)
december	1 659 273,44 €	3 054 076,15 €	1 394 802,71 € (84,1 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

V apríli 2020 predstavovalo „pandemické ošetrovné“ približne 4/5 všetkých vyplatených dávok.¹⁴ Tento štatistický údaj však nepredstavuje všetky nároky uplatnené za marec 2020, keďže výplata častí marcových nárokov sa pre veľký administratívny nápor a samotný proces vyplácania presunula na nasledujúce mesiace. Medziročne sa rast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne zrýchlil v máji 2020 a túto úroveň si udržal aj v nasledujúcom mesiaci (Tabuľka 3). Konkrétne, počet vyplatených dávok v júni medziročne vzrástol takmer desaťnásobne z 13 477 v júni 2019 na 131 851 v júni 2020. Výdavky na ne narástli takmer tridsaťjedennásobne zo zhruba 1,5 milióna eur v júni 2019 na viac ako 45 milióna eur v júni 2020.

V júli však pozorujeme pokles počtu dávok, ktorý odráža znovuotvorenie škôlok a prvého stupňa základných škôl od 1. júna 2020 a otvorenie druhého stupňa základných škôl a stredných škôl od 22. júna. Keďže návrat do škôl bol dobrovoľný, počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne vzrástol zhruba 4,3-násobne a výdavky takmer dvanásťnásobne. V auguste pokračoval výrazný pokles v počte poberateľov, čo sa prejavilo taktiež v absolútnom objeme výdavkov. Dôvodom je, že počas školských prázdnin mali nárok na pandemické ošetrovné len rodičia detí predškolského veku, ktorých deti v mimoriadnej situácii nenavštevujú detské jasle alebo materskú školu. Trend poklesu pokračoval aj na jeseň: v decembri 2020 bolo vyplatených 20 608 dávok

¹³ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne

www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovani-pandemickej-ocr.html

¹⁴ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Údaje sa vzťahujú na poistné vzťahy.

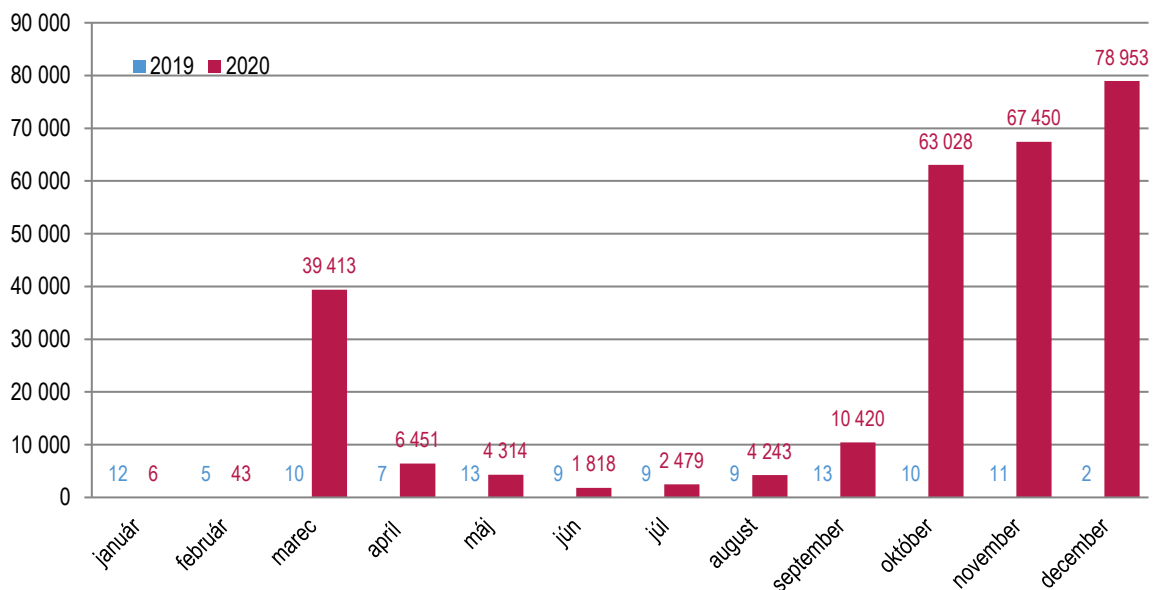
(medziročný nárast o 39,9 %). Od vypuknutia pandémie vzrástli výdavky na ošetrovné oproti predošlému roku viac ako deväťnásobne o 135 milióna eur .

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy)¹⁵.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ prvýkrát kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Graf 4). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie a plošného testovania opäť stúpať a od októbra neustále prekračuje marcové hodnoty.

Graf 3 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za december 2020 je spracovaný k 10. januáru 2021.

V apríli 2020 vyplatila Sociálna poisťovňa zhruba polovicu nárokov na pandemické nemocenské, ktoré vznikli v marci.¹⁶ Rovnako ako v prípade dávky „pandemické ošetrovné“ sa aj tu výplata dávok sčasti presúvala do nasledujúcich mesiacov. Medziročne vzrástol v decembri 2020 počet vyplatených dávok zhruba 1,9-násobne a vyplatená suma 1,7-násobne (Tabuľka 4). Od vypuknutia pandémie vzrástli výdavky na nemocenské oproti predošlému roku zhruba 1,4násobne o 132 milióna eur.¹⁸

¹⁵ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poisťovni dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

¹⁶ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

¹⁸ Dávka "pandemické nemocenské" tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok. Napríklad v apríli 2020 predstavovalo "pandemické nemocenské" približne desatinu všetkých vyplatených dávok (Informačný systém Sociálnej poisťovne).

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	Nárast / pokles
Počet dávok			
marec	154 834	143 256	-11 578 (-7,5 %)
apríl	143 625	193 587	49 962 (34,8 %)
máj	121 150	195 389	74 239 (61,3 %)
jún	115 231	146 826	31 595 (27,4 %)
júl	114 831	125 594	10 763 (9,4 %)
august	105 385	120 112	14 727 (14,0 %)
september	106 004	119 297	13 293 (12,5 %)
október	112 567	122 233	9 666 (8,6 %)
november	125 958	181 356	55 398 (44,0 %)
december	121 756	232 845	111 089 (91,2 %)
Výdavky			
marec	39 278 114,75 €	43 000 851,38 €	3 722 736,63 € (9,5 %)
apríl	40 582 739,83 €	51 420 984,73 €	10 838 244,90 € (26,7 %)
máj	37 332 972,71 €	61 535 957,75 €	24 202 985,04 € (64,8 %)
jún	36 153 616,20 €	52 924 231,60 €	16 770 615,40 € (46,4 %)
júl	34 957 463,48 €	44 764 626,43 €	9 807 162,95 € (28,1 %)
august	34 782 406,57 €	44 121 771,90 €	9 339 365,33 € (26,9 %)
september	34 418 007,32 €	43 146 794,07 €	8 728 786,75 € (25,4 %)
október	33 885 806,68 €	41 702 024,92 €	7 816 218,24 € (23,1 %)
november	38 460 201,39 €	52 952 283,26 €	14 492 081,87 € (37,7 %)
december	37 581 193,28 €	63 886 269,22 €	26 305 075,94 € (70,0 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.¹⁹ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.²⁰ V decembri vláda rozhodla aj o možnosti požiadať o odklad splatnosti odvodov za december 2020 do 30. júna 2021. Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 bol pôvodne schválený do leta 2020 a neskôr predĺžený až do 30. júna 2021.²¹ Je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 %. Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 5 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 9. decembru 2020 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

¹⁹ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z. ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. a 132/2020 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

²⁰ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

²¹ Pôvodný termín splatnosti odvodov za marec určený na 31. júla 2020 bol neskôr posunutý na 30. júna 2021. V čase prípravy tejto aktualizácie je v zmysle novelizovaného nariadenia vlády 131/2020 Z. z. termín splatnosti odložených odvodov za máj, jún, júl a december 2020 tiež 30. jún 2021.

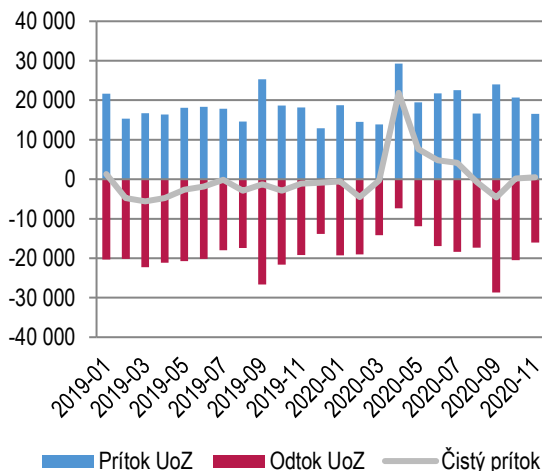
Tabuľka 5 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet ^b			
marec 2020 (odklad)	6 042	6 931	12 973
apríl 2020 (odpustenie)	17 097	21 929	39 026
máj 2020 (odklad)	2 928	3 705	6 633
jún 2020 (odklad)	1 362	1 471	2 833
júl 2020 (odklad)	1 068	997	2 065
Suma ^b			
marec 2020 (odklad)	849 374,70 €	18 004 213,33 €	18 853 588,03 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 418 315,24 €	66 113 665,57 €	68 531 980,81 €
máj 2020 (odklad)	463 206,55 €	20 212 007,86 €	20 675 214,41 €
jún 2020 (odklad)	218 104,42 €	10 209 221,05 €	10 427 325,47 €
júl 2020 (odklad)	170 991,38 €	3 691 041,79 €	3 862 033,17 €

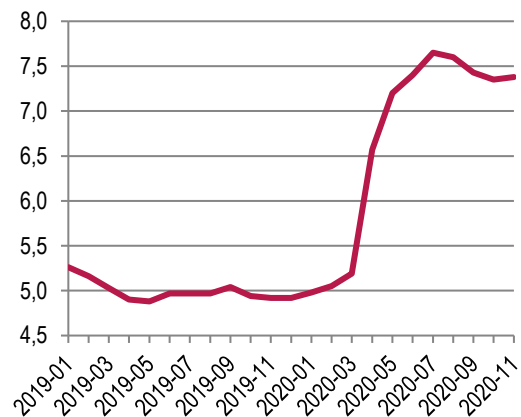
Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 9. decembru 2020; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávaní existujúcich podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov; ^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Situácia na pracovnom trhu

Graf 5 Prítok a odtok UoZ

Graf 6 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb. V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia sa však v nasledujúcich mesiacoch stabilizovala a v auguste a septembri odtok uchádzačov z evidencie opäť prevyšoval prítok do evidencie. Koncom roka sa čistý prítok stabilizoval blízko nuly, konkrétne v novembri 2020 išlo o 468 uchádzačov o zamestnanie. Rovnako sa stabilizovala aj miera evidovanej nezamestnanosti, ktorá v novembri 2020 dosiahla hodnotu 7,38 %.²⁴ Pokles nezamestnanosti zaznamenaný počnúc augustom 2020 evidujeme aj po sezónnom očistení dát.

²⁴ Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t.j. takých ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

Počet zamestnávateľov v decembri medziročne vzrástol o 0,2 %. Počet poistných vzťahov (zamestnanci, dohody a SZČO) však medziročne klesol o 3,8 %. Najvyšší relatívny pokles pozorujeme v počte dohôd, ktorý medziročne klesol o 10 % (o 41 257 poistných vzťahov). Treba však podotknúť, že oproti aprílovému minimu predstavuje decembrová hodnota 369 771 dohôd stále oživenie vo výške 7,1 %. Počet zamestnaneckých poistných vzťahov, ktoré predstavujú najvyšší podiel poistných vzťahov, poklesol medziročne o 2,6 %. Oproti májovému minimu 1 958 168 poistných vzťahov ide len o marginálne oživenie vo výške zhruba 0,4 %.

Tabuľka 6 Vývoj počtu poistencov z registra Sociálnej poisťovne

Subjekt	december 2019	december 2020	Nárast / pokles
Zamestnávateľa	188 389	188 829	440 (0,2 %)
Zamestnanci (ZEC)	2 019 215	1 966 799	-52 416 (-2,6 %)
Dohody (DOH)	411 028	369 771	-41 257 (-10 %)
SZČO povinne poistení	220 961	214 899	-6 062 (-2,7 %)
Spolu (ZEC + DOH + SZČO)	2 651 204	2 551 469	-99 735 (-3,8 %)

Zdroj: Sociálna poisťovňa.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. Posledným predĺžením podpory do marca 2021 zároveň navýšila aj jednotlivé príspevky a rozšírila okruh oprávnených poberateľov.²⁵ Zároveň rozhodla aj o predĺžení doby splatnosti poistného na sociálne poistenie za vybrané mesiace roka 2020 až do júna 2021. Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas mimoriadnej situácie:

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a novembrom 2020 došlo k nárastu počtu UoZ, ako aj miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 7,38 %. Miera evidovanej nezamestnanosti v novembri mierne vzrástla po predchádzajúcom znižovaní, medzimesačne sme zaznamenali nárast o 0,03 p.b. (zo 7,35 % v októbri na 7,38 % v novembri). Za zvýšením miery evidovanej nezamestnanosti dokážeme identifikovať mierne utlmenie aktivity na trhu práce, ako dôsledok zhoršenia epidemickej situácie, čo sa prejavilo na spomalení odtoku UoZ z evidencie. Nárast nezamestnanosti sa v tomto období – aj keď v rozdielnej miere – dotkol všetkých ôsmich krajov. Tabuľka B3 obsahuje údaje o náraste miery nezamestnanosti v jednotlivých krajoch za obdobie február až november 2020.

Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február – november 2020)^a

Kraj	február 2020	november 2020	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	4,65	1,82	64,31
Trnavský	2,80	5,05	2,25	80,36
Trenčiansky	3,21	5,27	2,06	64,17
Nitriansky	3,04	5,36	2,32	76,32
Žilinský	4,07	6,30	2,23	54,79
Banskobystrický	6,94	9,57	2,63	37,90
Prešovský	8,45	11,06	2,61	30,89
Košický	7,70	10,33	2,63	34,16
SR	5,05	7,38	2,33	46,14

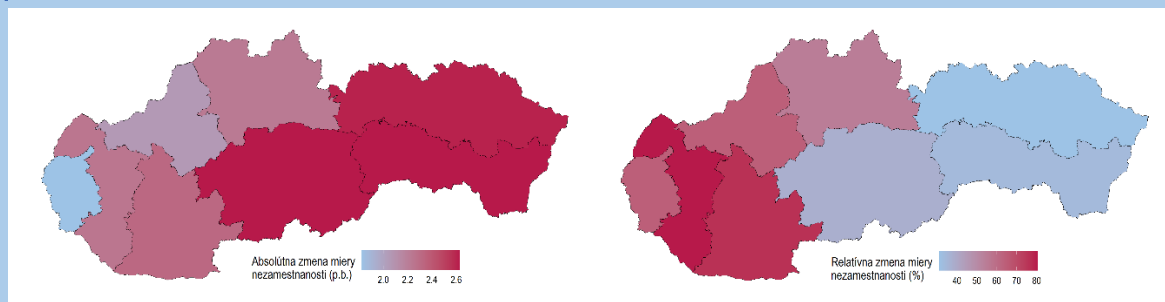
Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Z údajov dostupných k 1. januáru 2021 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Košickom a Banskobystrickom kraji (nárast zhodne u oboch o 2,63 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla evidovaná miera nezamestnanosti v Trnavskom kraji (80,36 % respektíve 2,25 p.b.) a Nitrianskom kraji (76,32 % respektíve 2,32 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti medzi februárom a novembrom v absolútnom

²⁵ Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na oficiálnej internetovej stránke www.pomahameludom.sk.

vyjadrení zaznamenal ÚPSVaR v Bratislavskom a Trenčianskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári o niekoľko p.b. vyššia v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti oproti februárovej hodnote je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B2).

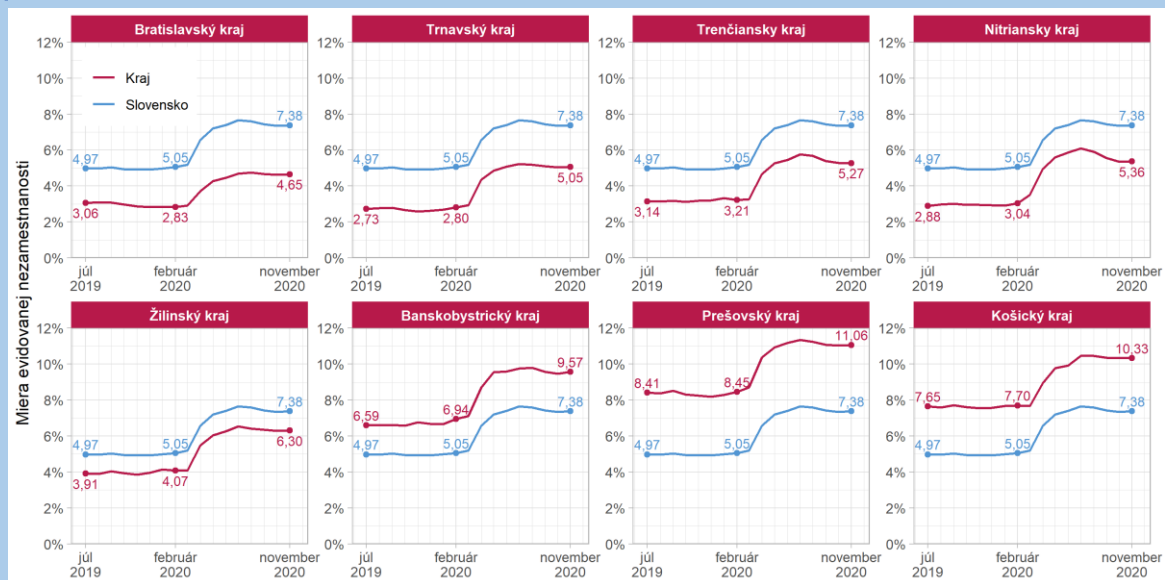
Graf B2 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom a novembrom 2020

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Záver z predchádzajúceho odseku potvrdzuje aj Graf B3. Zároveň však dokumentuje mierny nárast v rozsahu evidovanej nezamestnanosti zaznamenaný v novembri vo všetkých krajoch, s výnimkou Trenčianskeho a Košického kraja, kde úroveň evidovanej nezamestnanosti klesla respektíve sa nezmenila. Situácia sa napriek miernemu navýšeniu v novembri dramaticky nezmenila, aj keď je viditeľný markantný rozdiel medzi situáciou na trhoch práce v záposlovenských krajoch spolu so Žilinským krajom, v porovnaní so zvyšnými krajmami. Kým východoslovenské kraje a Banskobystrický kraj dosahovali nadpriemernú úroveň evidovanej miery nezamestnanosti počas sledovaného obdobia v ostatných krajoch je miera evidovanej nezamestnanosti podpriemerná.

Graf B3 V novembri 2020 medzimesačne nezamestnanosť mierne vzrástla takmer vo všetkých krajoch

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 6)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/ISP_2020_Prva_pomoc_update6_FINAL.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete: SIP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf
- MPSVR SR. (2020). Z „Prvej pomoci +“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov, 28. 10. Dostupné na Internete: internetová stránka MPSVR SR: <https://bit.ly/32fm9RII>
- Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1>
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2020). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu „Prvá pomoc“ (aktualizácia č. 13)*. Dostupné na Internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/december/Oznamenie_nov_platnost_od_01102020_ver05.pdf